

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 1 • NR 6 • 1962

Mindre meddelelser

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

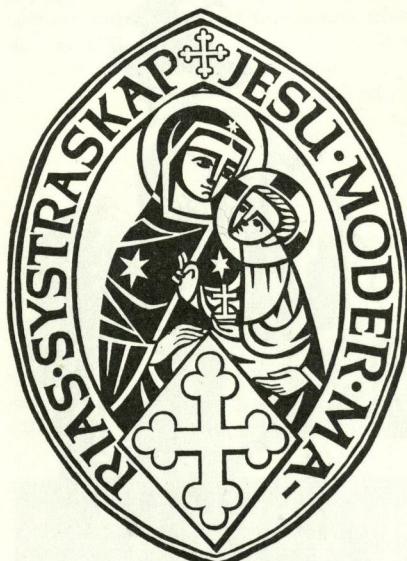
Mindre Meddelelser

Två svenska Ordensvapen

En av målsättningarna för den kyrkliga förnyelsen har varit det monastiska livets renässans och i våra dagar har andliga ordnar uppkommit flerstädes inom den evangeliska kristenheten. Inom Svenska Kyrkan har tertiarordensliknande brödra- och systraskap funnits sedan 20-talet, men det är först på senare år som egentliga ordnar har börjat växa fram. Idag är tre små kvinnliga kommuniteter verksamma i Sverige och två av dessa har nyligen antagit vapen, vilket torde innehålla ett nytt inslag i den nordiska kyrkliga heraldiken.

1954 avlade Syster Marianne Nordström sina ordenslöften såsom den första inom Svenska Kyrkan i modern tid. *Den Helige Andes Orden* har sedan 1957 haft sin verksamhet förlagd till Uppsala, där systrarne nu leder S:t Nikolai studentskhem. Förra året antog Helgeandssystrarna sin nya konstitution och upptog samtidigt duvan som sitt ordenstecken och vapenbild. Det större vapnet blasoneras: Dam-sköld: *kvadrerad och belagd med hjärt-sköld: 1. och 4. i fält av guld ett blått*

musselshål; 2. och 3. i blått fält ett ankare av guld; hjärtskölden i rött fält en störtad Helige Andes duva av silver med kors-

gloria av guld med blått kors. Valspråket Kristi kärlek tvingar är hämtat ur 2 Kor. 5:14.

Musselskalet vill uttrycka den benediktinska pilgrimstanken och är för övrigt taget ur Syster Marianne mödernevapen, från den friherrliga ätten von Otters första och fjärde fält. Ankaret syftar här främst på den helige Nikolaus som är Helgeandssystrarnas huspatron.

Den andra orden, *Jesu Moder Marias Systraskap*, som har sitt hus i Malmö, har framgått som reguljär orden till det redan 1919 grundade *Sodalitium Confessionis Apostolicae*. De första systrarna avlade sina löften 1958, då dåvarande biskopen av Lund, Anders Nygren, invigde systrakapskapellet. Moder Superior är författarinnan Magdalena Wollter.

Kommuniteten har upptagit SCA:s ordenskors i sitt vapen: *i blått fält ett klöverbladskors av silver*. Blått är Guds Moders färg. Maria med Barnet ingår i det här avbildade nytecknade sigillet för systraskapet.

Bengt Olof Kälde

Leoparden

I sin artikel »Löver og leoparder« (Heraldisk Tidsskrift nr. 4, side 151 ff, oktober 1961) skrev Aage Wulff om anvendelsen af *geparden*, eller *jagtleoparden*, som afrettet jagtdyr i Europa, på korsstogstiden og i den nærmest følgende pe-

riode, hvilket muligvis er det faktum som ligger bag ved blasoneringen »leopard».

Aage Wulff oplyser nu, at det ser ud til, at jagt med leoparder er blevet drevet betydeligt længere op i tiden end hans artikel gav udtryk for. En fransk kulturhistoriker, *Paul Lacroix*, nævner i sit værk »Moeurs, Usages et Costumes au Moyen Age, et à l'Époque de la Renaissance«, Paris 1877, at den franske konge *Karl 8.* (1483–98) — og muligvis også flere store adelsmænd på hans tid — indførte (jagt)leoparder fra Afrika. Leoparderne »afrettedes til at spille samme rolle over for markvildtet som falken over for fuglevildtet».

Ja, så sent som fra 1500-tallet haves et kobberstik (af *Jean Stradan*; her genget efter nævnte værk), som viser en ridende jagtbetjent med en leopard siddende bag på hesten. Når hunde havde sporet vildtet og drevet det frem, blev leoparden sluppet løs og dræbte det. Jagtbetjenten sprang af hesten og gav leoparden et stykke råt kød, hvorpå den slap byttet og igen indtog sin plads bag på hesten.

S.T.A.

Ett sfragistiskt Problem

Vem är den ursprunglige ägaren till denna sigillstamp, numera i min ägo, och vilken släkt tillhörde han?

Sköldform och bokstavsformer tyder på att stampen kan ha utförts något av åren omkring 1300. Sköldmärket utgöres av 3 fåglar, möjligen korpar eller åtminstone av denna fågeltyp. Stampen är graverad i brons och håller en ytterdiameter av 38 mm.

Det danska riksarkivet har välvilligt gjort en kritisk analys av sigillets bokstavsformer och anser sig med ledning härför kunna framflytta tillkomsttiden en eller möjligen två mansåldrar. Vi är då tillbaka till c. 1250 och decennierna där efter. För detta antagande talar, förutom avsaknaden av hjälm och hjälmprydnad och sköldens form, även det förhållandet att sigillets ägare sannolikt varit av utom-

Sigillbilden återges här spegelvänd för att lättare kunna läsas.

nordiskt, kanske västeuropeiskt ursprung.

Med all reservation har danska riksarkivet kommit fram till följande tolkning:

S. MARTINI . E D L V M B N E R V S

Av släkter, som för liknande vapen kan nämnas: *Wallraf* (Rhenlandet), *von der Borch* (Westfalen), *Bernhausen* (Niedersachsen), *Hilchendale* och *Warnstedt* (Anhalt), *Sperling* och *Karin* (Mecklenburg), *Krag* (Jylland), *Corbet*, *Muschet* och *Naunton* (England).

I England förekommer en släkt *Lumley*, vars namn påminner om sigilllets. Släkten för också 3 fåglar (papegojor), men åtskilda av en bjälke. Släktkretsen *Thweng-FitzMarmaduke-Lumley* i nordöstra England är känd tidigast c. 1255. Någon variant av deras vapen utan bjälken är mig dock inte bekant, vilket dock på intet sätt utesluter att det kan ha funnits ett sådant ursprungsvapen. Att en häroldsbild tillkommer i ett stamvapen är ganska ovanligt men förekommer bl. a. hos de geografiskt närliggande släkterna *Oliphant* och *Pringle*. Den förstnämnda briserar exempelvis med en tryckt sparre mellan sina tre crescenter.

Jag har gjort en undersökning av den begränsade materialsamling jag har till-

gång till från denna tid (1250–1350). Det visar sig därvid, att namnet *Martin* inte förekommer en enda gång bland c. 3.000 engelska vapenbärare. Vid genomgång av c. 1.500 personnamn i nordfranska rullor påträffades namnet en gång. Namnets förekomst och frekvens i det övriga Europa vid denna tid är mig obekant.

Kan någon av läsekretsen komma med bidrag till frågans lösning? Bidrag kommer att publiceras i ett kommande nummer av HT.

Jan Raneke
Vallgatan 3, Lomma
Sverige

Visby

I »Meddelanden från Riksheraldikerämbetet« 5, 1936, skrev Nils Lithberg om »Gotlands vapen«. I artiklen kom forfatteren också ind på Visbys våben, herunder *Visbys ældste sigil*. Dette segl findes omtalt i et dokument fra året 1347, men det ældste kendte aftryk stammer først fra 1385. Det fremgår af den grundige ar-

Visbys mere end 600-årige sigil, »Sigillum Civitatis Wisbyensis«, nu i Riga. Vedderen med fanen var mærke for det gotlandske borgerskab i Visby, liljetræet for den tyske koloni dér. Staden Visby som sådan kombinerede de to gruppens våbenmærker.

tikel, at sigillet bare kendes i aftryk; selve sigil-stampen vides øjensynligt ikke at eksistere.

Det vil derfor sikkert interessere, ikke mindst i Sverige, at Visbys gamle sigil nu er kommet for dagen. Hr. Erik Horskjær, redaktør ved Sovjetunionens ambassade i København, har venligst oplyst, at sigillet befinner sig på Statens Historiske Museum i Riga, og har stillet ovenstående fotografi til rådighed. Hvordan den mere end 600-årige sigilstampe er havnet der, kan han ikke oplyse. *S.T.A.*

Vad är detta?

Bo Tennbergs fråga under ovanstående rubrik i HT nr 4 har även uppmärksammats utanför SHS-kretsar. I ett brev skriver civilingenjör *Håkan Wikander*, Prinsgatan 7, Göteborg SV, bl. a.:

»När jag nu är inne på det kyrkliga området, kanske jag också får säga något om »spikkorset» på sid. 181. Jag trodde att det möjligen stod något härom i Fritchöf Dahlby: »De heliga tecknens hemlighet» (vilken bok bör vara av intresse för en heraldiker), men där fanns inga uppgifter. Förmodligen därför att detta inte är någon *spec. sorts kors*, eftersom var och en av de vanliga typerna givetvis kan förses med en spets nedtill, (för nedstickande i underlaget). Svarat på frågan »Vad är detta?« blir alltså: *ett mantuansk kors av sticktyp.*»

L. P.-n.

En Rekord?

Hermed en kandidat til verdensrekorden i miserabel heraldik:

En irsk-engelsk familie *Ross* havde fra gammel tid ført følgende hæderlige våben: i rødt felt tre oprejste løver, to, én, og derimellem tre seks-oddede stjerner med bølgende spidser, én, to, alt sølv. På hjelmen: et naturligtfarvet rævehoved.

Den 1. juni 1831 opdagede søofficeren *John Ross* på en ekspedition i de arkti-

ske egne nord for Canada imidlertid den magnetiske nordpol. Da han efter sin hjemkomst i 1834 blev slægt til ridder af kong William 4., fik han følgende »ærestilføjelse« til sit våben (se illustrationen):

»I et guld skjoldhoved den nordlige del af jordkloden, naturligtfarvet, med den sande meridian trukket i sort, den magnetiske meridian i blåt, polarkredsen også i blåt, og en rød cirkel med centrum i den magnetiske nordpol, nemlig på $70^{\circ} 5' 17''$ nordlig bredde og $96^{\circ} 46' 45''$ vestlig længde, denne position markeret med et skjold, rødt, hvori en gående guld løve en face; over jordkloden ordene: *Arcteos numine fines*. På en ekstra hjelm: en klippe og derpå en flagstang hvorfra vajer et unionsflag med datoen 1. juni 1831; ved flagstangens fod et inklinationskompas med nålen næsten lodret, alt i naturlige farver.«

Efter A. C. Fox-Davies »Armorial Families«, 7. udgave, 1930. *S.T.A.*

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[sv] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.